

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-66>

УДК 32:327+341.7

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК М'ЯКА СИЛА В МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕГОВОРАХ

CULTURAL DIPLOMACY AS SOFT POWER IN INTERNATIONAL NEGOTIATIONS

Банчук-Петросова Олена Вікторівнадоктор наук з державного управління, професор,
Київський університет інтелектуальної власності та права
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8426-1475>**Петрова Наталія Олександрівна**доктор філософії з права, доцент,
Сумський національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4242-2212>**Banchuk-Petrosova Olena**

Kyiv university of intellectual property and law

Petrova Nataliia

Sumy National Agrarian University

У статті проаналізовано культурну дипломатію як інструмент «м'якої сили» в міжнародних переговорах. Досліджено її потенціал у формуванні іміджу держави, зміцненні довіри та досягненні зовнішньополітичних цілей. Особливу увагу приділено ролі дипломатичного протоколу та етикету. В умовах гібридних загроз культурна дипломатія набуває особливої актуальності, сприяючи діалогу та порозумінню. Застосовано теоретичний, порівняльний, історичний аналіз та case studies (Гете-Інститут, символ соняшника для України). Обґрунтовано важливість культурної дипломатії та дипломатичного протоколу для успішних міжнародних відносин. Розкрито практичну цінність дослідження для органів влади, науковців та суспільства. Показано, що дотримання загальноприйнятих норм і правил є важливим фактором успішної комунікації, запобігання конфліктам та досягнення консенсусу. Порушення дипломатичного протоколу може мати негативні наслідки для міжнародних відносин та іміджу держави. Розкрито потенціал використання культурних символів (на прикладі соняшника для України) як ефективного інструменту культурної дипломатії для консолідації міжнародної підтримки та просування національних інтересів.

Ключові слова: дипломатичний етикет, дипломатичний протокол, дипломатія, культурна дипломатія, міжнародні відносини, м'яка сила.

The study is aimed at revealing the potential of cultural diplomacy in forming a positive image of the state, strengthening trust between actors of international relations and contributing to the achievement of foreign policy goals. Special attention is paid to the role of diplomatic protocol and etiquette as integral components of effective cultural diplomacy during international meetings and communications. Cultural diplomacy, appealing to values, traditions and cultural heritage, is able to establish dialogue, promote mutual understanding and form a positive perception of the country in the international arena. At the same time, non-compliance with the norms of diplomatic protocol and etiquette can undermine trust and complicate the negotiation process. In preparing the article, a number of interdisciplinary research methods were used, including: theoretical analysis: study of scientific publications, monographs and analytical reports of leading domestic and foreign scholars on cultural diplomacy, «soft power», diplomatic protocol and international relations, which allowed to reveal the essence of key concepts, the evolution of their understanding and existing theoretical approaches; comparative analysis; historical analysis; case studies. The article substantiates the important role of cultural diplomacy as an effective tool of «soft power» in international negotiations. It is proven that cultural exchanges, art projects, educational programs and other cultural diplomacy initiatives contribute to the formation of a positive image of the state, strengthening intercultural dialogue and increasing the level of trust between peoples and governments. At the same time, the destructive potential of using «soft power» for expansionist purposes is emphasized. The study also highlights the growing importance of digital technologies in the implementation of cultural diplomacy initiatives in the context of global informatization. Future research should focus on the development of new formats of intercultural communication that combine traditional protocol practices with innovative digital tools to strengthen international cooperation.

Keywords: diplomatic etiquette, diplomatic protocol, diplomacy, cultural diplomacy, international relations, soft power.

Постановка проблеми. Поняття «сила» у міжнародних відносинах є одним із найдавніших та фундаментом для відповідних концепцій політичного мислення й політичної культури загалом. Століттями сила держави сприймалася крізь призму сили й могутності її армії [17]. Тим паче, що у нашому сьогоденні ми є свідками того, що, «агресія РФ оголила крихкі місця та анахронізми в міжнародному безпековому довіллі, сигналізуючи про невідповідності вимогам світу, що змінився» [16]. Також важливими складовими сили держави в різні історичні періоди вважалися, окрім збройних сил, економічна потуга та моральна сила народу, а також, вже у наш час, – енергетична незалежність, технологічність, міжнародний авторитет, космічні проекти [32, с. 48–49]. Одним із вагомим факторів ваги держави є її вплив через «м'яку силу» [14]. Недотримання дипломатичного протоколу та етикету, зневага до суверенітету та територіальної цілісності держав підривають довіру між акторами міжнародних відносин [20]. Таким чином, ми простежуємо, що розуміння сили в міжнародних відносинах еволюціонувало від суто військової могутності до комплексного поєднання військових, економічних, моральних, технологічних та культурних чинників. Особливої ваги в сучасному світі набуває «м'яка сила» та її інструмент – культурна дипломатія, значення якої зростає в умовах складної міжнародної взаємодії. Водночас, порушення загальноприйнятих норм дипломатичного протоколу та принципів міжнародного права стають тривожною тенденцією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Феномен культурної дипломатії в умовах глобалізації вивчав Драч В [12]. Веденєєв Д. і Шульгіна В. зосередилися на історичній ретроспективі використання культурної дипломатії як дієвого вектору зовнішньої політики України [9]. Як інструмент «м'якої сили», культурну дипломатію аналізував Петров В. [18]. Шемаєва Г. запропонувала візію на культурну дипломатію у сфері міжнародних відносин [32]. Резніков В. і Коваль Ю. підготували статтю, присвячену історії дипломатичного протоколу та етикету [20]. Зелінська О. сфокусувалася на дипломатичному протоколі як політичному інструменті міжнародних відносин [13]. Проблемі недотримання дипломатичного протоколу працівниками дипломатичної служби України присвячена стаття Федчишина С. [25]. Низка публікацій, пов'язана із різноманітними аспектами культурної

дипломатії, у науковому доробку Ціватого В. [26; 27; 28; 29; 30]. Важливим джерелом інформації для вивчення культурної дипломатії України, її стратегічних напрямків розвитку та присутності на міжнародній арені, є аналітична доповідь Розумної О. [21]. Науковці досліджують історичні аспекти застосування культурної дипломатії Україною, теоретичні засади цього поняття та моделі, що існують у різних країнах світу.

Постановка завдання. Сучасний етап розвитку міжнародних відносин характеризується активним використанням багатосторонньої дипломатії, яка включає проведення міжнародних конференцій, самітів лідерів країн, неформальних форумів та інших зустрічей у різних форматах. Метою таких заходів є вирішення актуальних питань. Офіційний характер цих подій із залученням представників різних держав вимагає чіткого дотримання норм державного протоколу приймаючої сторони та універсального дипломатичного протоколу. Беручи до уваги, що багатосторонні заходи спрямовані на врегулювання конфліктних ситуацій між суб'єктами міжнародних відносин, вони часто стають ареною дипломатичної боротьби.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професор, політик Джозеф Най, автор концепції «Soft Power», ще у 1990-х рр. сформулював тлумачення цього терміну як здатність отримати бажаний результат шляхом формування своєї привабливості, а не за рахунок застосування жорстких методів впливу та примусу, а то й підкупу. Згідно його поглядів, міцність держави базується на «трьох китах»: військовий потенціал, економічна потужність, «м'яка сила» [11].

Цюрупа М. пропонує поглянути на «м'яку силу» у більш широкому культурно-цивілізаційному розумінні, аніж зміна політичного курсу держав від більш брутального до більш витонченого, що сформувався під впливом зміни політичної культури, особливо після Другої світової війни. Але необхідно мати альтернативні варіанти рішень, задля відступу від попередніх настанов та переформатування. Звідси, як зазначає Цюрупа М., «м'яка сила» є радше варіантом, але не альтернативою звичній силовій політиці, яка має низку ризиків та викликів [31, с. 51–53.]. Також «м'яка сила» все-таки має суттєві ознаки «жорсткої сили», що особливо добре видно на прикладі російської федерації та її енергетичному шантажі протягом багатьох років [22]. У контексті саме культурної дипломатії, то у даному випадку

доречно більш предметно зупинитися на тому, як росія використовує можливості «м'якої сили» у просуванні своїх культурних наративів та використанні їх у інформаційно-пропагандистській війні, зокрема, через створення та просування й потужне фінансування низки медіа-ресурсів (Russia Today, мультимедійна група Sputnik, фонд «Русский мир», проєкт Russia Beyond the Headlines) [21, с. 4–5]. Не можна забувати, що для росії культурна експансія є першим кроком до завоювання території іншої країни. Зокрема, у Білорусі під впливом російської пропаганди міцно утвердився наратив, що розвиток цієї країни був би неможливий без «дружньої підтримки» з боку росії та спільного радянського минулого. У результаті – тотальне зросійщення усіх сфер життя та перебування білоруської мови під загрозою зникнення. Свої моделі впливу через жорсткі заходи та «м'яку силу» росія продемонструвала й у Казахстані, частково – у Німеччині та Франції. На жаль, стосується це й України [23].

Кардинальне відмінне розуміння й застосування «м'якої сили» у культурній дипломатії маємо на прикладах низки європейських країн, для яких культура є основоположним стрижнем «м'якої сили». Адже, на відміну від політичних цінностей, які можуть суттєво відрізнятися та викликати конфронтацію та жорсткі переговори й неочікувані результати, культура апелює до емоцій, до емпатії та зацікавленості Іншим/Інакшим [1]. Академічні обміни, музичні та кулінарні фестивалі, книжкові виставки формують такі горизонтальні й вертикальні зв'язки, які навряд чи можливі у високих кабінетах можновладців. Завдяки такій співпраці, держави можуть доносити інформацію про свою культурну спадщину, особливості історико-культурного розвитку, ціннісних орієнтирів [3]. Прикладом успішної моделі культурної дипломатії можемо назвати німецький Гете-Інститут (Goethe-Institut).

Для діяльності Гете-Інституту Еберт Й. окреслив чотири ключові напрямки на найближчу перспективу. *По-перше*, скеровувати зусилля для реальної інтеграції мігрантів до Німеччини як кваліфікованих працівників на ринку праці. *По-друге*, спостерігається зміна репутації Німеччини. Йдеться про зростання правопопулістських та правоекстремістських сил у Німеччині, що не залишається не поміченим у світі. *По-третє*, зважаючи на зростання авторитарних форм правління, Гете-Інститут завдяки своїй розгалуженій мережі представництв транслює простір від-

критого обговорення та дебатів без цензури, як важливого місця зустрічі із Німеччиною. *По-четверте*, Гете-Інститут відстоює цінність незалежного мистецтва й культури. Оскільки це зміцнює соціальну згуртованість, якій кордони не є на заваді, та пропонує перспективи для подолання викликів сьогодення та стратегію подальшого поступу [2]. Наприклад, студент у Каїрі (Єгипет), відвідуючи курси німецької мови, або художник із Гани, провівши виставку своїх робіт у Берліні, беруть участь у дипломатичних діях [4].

Однак такий формат культурної дипломатії жодним чином не виключає опертя саме на офіційні державні інституції через роботу дипломатичного корпусу, з врахуванням дипломатичного протоколу та етикету під час важливих перемовин, традиції яких формувалися та шліфувалися не одне десятиліття. Адже «культурну дипломатію найкраще можна описати як курс дій, які базуються на обміні ідеями, цінностями, традиціями та іншими аспектами культури чи ідентичності та використовують його для зміцнення стосунків, посилення соціально-культурного співробітництва, просування національних інтересів тощо» [6].

Зокрема, державний сектор, керуючись національними інтересами, формує денну повістку для державних структур і програм, спрямованих на популяризацію національної культури за кордоном:

- фінансові та матеріальні інвестиції, угоди та стимули від урядів й державних установ задля сприяння культурній дипломатії;
- студентські та академічні обміни;
- відкриття підрозділів культурної дипломатії;
- сприяння мистецьким і культурним подіям та заходам;
- моніторинг культурних продуктів та секторів, обраних для створення програм культурної дипломатії;
- тривалість та інтенсивність дій культурної дипломатії в пріоритетних кранах і регіонах [7].

В Україні Указом Президента України від 22 серпня 2002 р. затверджено «Положення про Державний Протокол та Церемоніал України» [19]. Дипломатичний протокол у значенні, близькому до сучасного, був започаткований у 1815 р. на Віденському конгресі. У результаті роботи дипломатів та політиків на Віденському конгресі було окреслено або розроблено:

- нову систему міжнародних відносин у Європі;

- режим з приграничних і міжнародних річок (для Європи це особливо важливо, оскільки, наприклад, річка Дунай протікає через територію 10 держав та має суттєвий вплив на економіку та логістику цих країн);
- утвердження принципу легітимізму [15];
- законодавче оформлення статусу постійного нейтралітету [8];
- розробка рангів дипломатичних агентів [29].

Щодо дипломатичного протоколу, то він є політичним інструментом дипломатії, формою зовнішньополітичної акції держави. Дипломатичний етикет – «правила поведінки дипломатів та інших офіційних осіб при контактах один із одним на різних дипломатичних прийомах, візитах, переговорах» [10, с. 143]. Порушення норм дипломатичного протоколу та етикету під час таких заходів та процедур є неприпустимим та може бути розцінено як прояв неповаги й призвести до загострення політичних відносин, розриву дипломатичних відносин, зниження ролі держави у системі міжнародних відносин, суттєве погіршення її іміджу з усіма відповідними наслідками [13].

Ключовими складовими сучасної культурної дипломатії виступають мистецтво, вища освіта, наука, спорт і туризм. В умовах обмежених ресурсів важливо знати, які елементи національної культури вже користуються популярністю за кордоном, зокрема, у сферах масової культури та традиційної спадщини. Наприклад, для України одним із таких символів став соняшник. Указом Президента України № 621/2019 від 23 серпня 2019 р. в нашій державі встановлено День пам'яті захисників України, які віддали життя у боротьбі за її незалежність. Цей день відзначається щорічно 29 серпня. Обрана дата безпосередньо пов'язана з трагічними подіями Іловайської трагедії. На державному рівні визначено, що символом пам'яті загиблих захисників є квітка соняшника. У квітні 2022 р. перед посольством росії у Вашингтоні активісти та дипломати з України та США посіяли насіння соняшника. У травні 2022 р. Боріс Джонсон у відкритому листі до українських дітей повідомив, що на даху його резиденції на Даунінг-стріт розміщені соняшники, намальовані британськими дітьми [24].

Державний та дипломатичний протоколи відіграють важливу роль у регулюванні міжнародних відносин і дипломатичних практик, спираючись на принципи міжнародної ввічливості та дотримання встановлених норм етикету. Подальший розвиток цих інститутів потребує не лише теоретичного осмислення й методологічного обґрунтування, але й адаптації до трансформацій політичної системи в напрямі її демократизації.

Важливим завданням є сприяння формуванню громадянської освіченості, компетентності та відповідальності, які становлять основу активної політичної культури у сфері державного й дипломатичного протоколів, а також міжнародного етикету. Це, у свою чергу, створює підґрунтя для соціокультурного й інноваційного прогресу громадянського суспільства в умовах глобалізаційних викликів ХХІ ст.

Висновки. Для культурної дипломатії «м'яка сила» є важливим інструментом у міжнародних переговорах. Еволюція розуміння сили в міжнародних відносинах засвідчує зростання значущості невійськових факторів впливу, серед яких культурна дипломатія посідає особливе місце.

Дипломатичний протокол та етикет залишаються важливими інструментами та формами успішних міжнародних переговорів та культурної дипломатії. Порушення цих норм підриває довіру та ускладнює досягнення консенсусу й ведення конструктивного та продуктивного діалогу між державами та міжнародними організаціями.

Культурна дипломатія, використовуючи мистецтво, освіту, науку, спорт і туризм, здатна створювати позитивний образ країни та сприяти досягненню зовнішньополітичних цілей. Символічне значення культурних елементів може бути ефективно використане для зміцнення міжнародної підтримки, особливо в умовах триваючої російсько-української війни.

У контексті глобалізаційних викликів, культурна дипломатія вимагає гнучкості та адаптації, а також поєднання з іншими інструментами зовнішньої політики. Подальший розвиток державного та дипломатичного протоколів потребує їх адаптації до демократичних трансформацій та формування етикетної культури суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Abdifatah Ahmed Ali Afyare. Soft Power Diplomacy: Cultural Diplomacy and Public Diplomacy Strategies, 2024. *ResearchGate*. URL: <https://www.researchgate.net/profile/Abdifatah-Afyare> (дата звернення: 1.05.2025)
2. Ebert J. Resilienz durch Kultur. Das Goethe-Institut positioniert sich in einer neuen Weltordnung. *Politik & Kultur. Zeitung des Deutschen Kulturrates*, 1. April, 2025. URL: <https://politikkultur.de/internationales/resilienz-durch-kultur/> (дата звернення: 1.05.2025)
3. Mbira C. Role of Cultural Diplomacy in Strengthening Soft Power among Emerging Economies. *American Journal of International Relations, AJPO*, 2024, vol. 9(6), 44–55. URL: <https://ideas.repec.org/a/bfy/ojajir/v9y2024i6p44-55id2464.html> (дата звернення: 30.04.2025)
4. Nawaz H. The Role of Cultural Diplomacy in Strengthening Soft Power in a Globalized World. *USC. Center on Public Diplomacy*, 2025, Apr. 24. URL: <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/role-cultural-diplomacy-strengthening-soft-power-globalized-world> (дата звернення: 2.05.2025)
5. Sprache. Kultur. Deutschland. Im Austausch mit der Welt. Für Vielfalt, Verständigung und Vertrauen. *Goethe-Institut*. URL: <https://www.goethe.de/de/index.html> (дата звернення: 2.05.2025)
6. What is Cultural Diplomacy? What is Soft Power? *Institute for Cultural Diplomacy (ICD)*. URL: https://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy (дата звернення: 29.04.2025)
7. Zanella C. K., Junior E. J. N., Silva da L. R. Cultural Diplomacy and Soft Power: critical analysis and methodological application. *Rev. Bras. Polít.*, 2024, Int. 67 (1). URL: <https://doi.org/10.1590/0034-7329202400112> <https://www.scielo.br/rbpol/a/rK8SGB5sT9wRGnXPc9Bc57f/?lang=en> (дата звернення: 28.04.2025)
8. Антошкін В. Політика європейських нейтральних країн щодо питання про колективну безпеку та оборону. Аналітична записка. *Національний інститут стратегічних досліджень*, 2012, 5 листопада. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/politika-evropeyskikh-neytralnikh-krajin-schodo-pitannya-pro> (дата звернення: 25.04.2025)
9. Веденєєв Д., Шульгіна В. Ретрансляція культурних досягнень України на зарубіжну аудиторію: інституціональний аспект (1917–2017 рр.). *Ідеальні та культові основи культурних дій та артефактів : Монографія*. Рига, Латвія : Видавництво Baltija, 2025. С. 3–34. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-509-1> URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/546> (дата звернення: 5.05.2025)
10. Гулієв А., Чекалюк В. Роль етикету й дипломатії в налагодженні продуктивного партнерства. *Часопис Київського університету права*, 2024, 2, 140–145. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/1100/1016> (дата звернення: 5.05.2025)
11. Джозеф Най: Якщо у сусідів України різне бачення політики, досить важко підібрати шлях, який зацікавить всіх. ГЛАВКОМ, 11 березня 2011. URL: https://glavcom.ua/publications/113741-dzhozef-naj-jakshcho-u-susidiv-ukrajini-rizne-bachennja-politiki-dosit-vazhko-pidibrati-shljah-jakij-zatsikavit-vsikh.html#google_vignette (дата звернення: 26.04.2025)
12. Драч В. Культурна дипломатія в умовах глобального розвитку суспільств. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: науковий журнал*, 2024, 2, 33–38. DOI <https://10.32461/2226-3209.2.2024.308270> (дата звернення: 26.04.2025)
13. Зелінська О. Дипломатичний протокол як політичний інструмент сучасних міжнародних відносин. *Актуальні проблеми розвитку регіональної економіки*, 2023, 1 (19), 46–54. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.1.19.46-54> (дата звернення: 1.05.2025)
14. Магда Є. М'яка сила, поняття. *Енциклопедія історії України : Додатковий том. Книга 1 : А–Я. Редколегія: Смолій В. та ін. НАН України. Інститут історії України*. Київ : Видавництво «Наукова думка», 2021. 773 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=m'jaka_syla_ponjattja (дата звернення: 3.05.2025)
15. Осташова В., Липій Є., Пивовар А. Священний союз: передумови, створення та плани на встановлення міжнародного правопорядку. *Часопис Київського університету права*, 2019, 4, 41–46. URL: <https://10.36695/2219-5521.4.2019.05> (дата звернення: 5.05.2025)
16. Парахонський Б., Яворська Г. Російська війна проти України як тригер змін міжнародної безпеки: базові наративи: аналітична доповідь. Київ : НІСД, 2024. 49 с. (Серія «Міжнародні відносини»). DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-> (дата звернення: 5.05.2025)
17. Пархоменко-Куцевіл О. Теоретичні засади формування та розвитку воєнної безпеки України. *Літопис Волині*, 2023, 28, 367–371. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.28.53> (дата звернення: 6.05.2025)
18. Петров В. Культурна дипломатія як інструмент протидії гібридним загрозам. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 2019, 1, 186–190. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2019.166904> URL: <https://journals.uran.ua/visnyknakkkim/article/view/166904> (дата звернення: 25.04.2025)
19. Про Державний Протокол та Церемоніал України. Документ 746/2002, 22 серпня 2002 року. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/746/2002#Text> (дата звернення: 23.04.2025)

20. Резніков В., Коваль Ю. Дотримання норм дипломатичного протоколу та етикету як складова державної політики на сучасному етапі. *Актуальні проблеми державного управління*, 2024, 1 (64), 176–193. DOI: <https://doi.org/10.26565/1684-8489-2024-1-11> (дата звернення: 23.04.2025)
21. Розумна О. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи. Аналітична доповідь. *Національний інститут стратегічних досліджень. Відділ гуманітарної безпеки*, 2016. 53 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-09/kultu_dypl-26841.pdf (дата звернення: 6.05.2025)
22. Сидорук Т. Геополітичне суперництво Європейського Союзу і росії у Східній Європі. *Studia politologica Ucraino-Polona*, 2014, 4, 32–38. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0000279754> С. 32-38 (дата звернення: 6.05.2025)
23. Ситніков М., Кебуладзе В. Як вбиває російська soft power. *Ukrainer*, 2022, 27 березня. URL: <https://www.ukrainer.net/rosia-vbyvaie/> (дата звернення: 7.05.2025)
24. Сморгевська О. Соняшник: нове осмислення старого символу. *Співи Землі: біологія та екологія в літературі та культурі. Матеріали Міжнародної наукової конференції, Бердянськ, 22-23 вересня 2022*. Ред. кол. Новик О., Харлан О. Бердянськ : БДПУ. С. 216–219. *Інституційний репозитарій Бердянський державний педагогічний університет*. URL: <https://dspace.bdpu.org.ua/items/80d22b76-f562-4faa-8601-faf29cf84371> (дата звернення: 25.04.2025)
25. Федчишин С. Порушення дипломатичного протоколу в контексті дисциплінарних проступків працівників дипломатичної служби України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*, 2016, 21, 46–49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2016_21_13 (дата звернення: 25.04.2025)
26. Ціватий В. Зовнішня культурна політика України: форми, принципи, стратегії розвитку (1991–2011 рр.). *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки: збірник наукових праць*, 2011. Київ : Інститут історії України НАН України, 20, 80–93.
27. Ціватий В. Публічна дипломатія: традиції, тренди та виклики (досвід і пріоритети для України). *Зовнішні справи*, 2014, 6, 32–36.
28. Ціватий В. Іberoамериканська модель дипломатії та міждержавний діалог у регіоні Латинської Америки та Карибського басейну: інституціональна історія, глобалізаційні процеси і зовнішньополітичний вимір дипломатичних практик Федеративної Республіки Бразилія. *Україна-Латинська Америка: 30 років співпраці, до 100-річчя з Дня народження українського вченого Ю.В. Кнорозова: збірник наукових праць*. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2022. С. 54–62.
29. Ціватий В. Дипломатичні битви на європейській шахівниці доби раннього Нового часу (XVI–XVIII ст.) і Віденський конгрес (1814–1815 рр.): інституціональний фінал. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*, 2015, Випуск 44, том 2, 43–49. URL: <https://old.istznu.org/page/issues/44/1605.ukr.html> (дата звернення: 1.05.2025)
30. Ціватий В. Дипломатичний протокол і етикет міжнародної ввічливості в міжнародних відносинах і світовій політиці XXI століття: інноваційний, історико-інституціональний та політико-системний дискурси. *International scientific conference. Riga, the Republic of Latvia August 30–31, 2022*, 60–66. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-236-4-15> <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/249/7003/14577-1?inline=1> (дата звернення: 1.05.2025)
31. Цюрупа М. Поняття «м'якої сили» держави та особливості її застосування в сучасній світовій політиці. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса*, 2007, 36, 47–49. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001118240> (дата звернення: 5.05.2025)
32. Шемаєва Г. Місце культурної дипломатії в міжнародних відносинах. *Вісник Харківської державної академії культури. Серія: Соціальні комунікації*, 2018, 52, 71–79. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.52.125023> URL: <http://tta.org.ua/index.php/2410-5333/article/view/125023> (дата звернення: 1.05.2025)

REFERENCES:

1. Abdifatah Ahmed Ali Afyare (2024). Soft Power Diplomacy: Cultural Diplomacy and Public Diplomacy Strategies. *ResearchGate*. Available at: <https://www.researchgate.net/profile/Abdifatah-Afyare> (accessed May 1, 2025)
2. Ebert J. (2025). Resilienz durch Kultur. Das Goethe-Institut positioniert sich in einer neuen Weltordnung. *Politik & Kultur. Zeitung des Deutschen Kulturrates*, 1. April. Available at: <https://politikkultur.de/internationales/resilienz-durch-kultur/> (accessed May 1, 2025)
3. Mbira C. (2024). Role of Cultural Diplomacy in Strengthening Soft Power among Emerging Economies. *American Journal of International Relations, AJPO*, vol. 9(6), 44–55. Available at: <https://ideas.repec.org/a/bfy/ojajir/v9y2024i6p44-55id2464.html> (accessed April 30, 2025)

4. Nawaz H. (2025). The Role of Cultural Diplomacy in Strengthening Soft Power in a Globalized World. *USC. Center on Public Diplomacy*. Apr. 24. Available at: <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/role-cultural-diplomacy-strengthening-soft-power-globalized-world> (accessed May 2, 2025)
5. Sprache. Kultur. Deutschland. Im Austausch mit der Welt. Für Vielfalt, Verständigung und Vertrauen. *Goethe-Institut*. Available at: <https://www.goethe.de/de/index.html> (accessed May 2, 2025)
6. What is Cultural Diplomacy? What is Soft Power? *Institute for Cultural Diplomacy (ICD)*. Available at: https://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy (accessed April 29, 2025)
7. Zanella C. K., Junior E. J. N., Silva da L. R. (2024). Cultural Diplomacy and Soft Power: critical analysis and methodological application. *Rev. Bras. Polít. Int.* 67 (1). DOI: <https://doi.org/10.1590/0034-7329202400112> (accessed April 28, 2025)
8. Antoshkin V. (2012). Polityka yevropeiskyykh neitralnykh krain shchodo pytannia pro kolektyvnu bezpeku ta oboronu. *Analitychna zapyska* [The policy of European neutral countries on the issue of collective security and defense. Analytical note]. *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen*, 5 lystopada. Available at: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/politika-evropeyskikh-neytralnykh-krain-schodo-pitannya-pro> (accessed April 25, 2025)
9. Viedienieiev D., Shulhina V. (2025). *Retransliatsiia kulturnykh dosiahnen Ukrainy na zarubizhnu audytoriiu: instytutsionalnyi aspekt (1917–2017 rr.). Idealni ta kultovi osnovy kulturnykh dii ta artefaktiv : Monohrafiia* [Retransmission of cultural achievements of Ukraine to a foreign audience: institutional aspect (1917–2017). Ideal and cult foundations of cultural actions and artifacts: Monograph]. Ryha, Latviia : Vydavnytstvo Baltija. P. 3–34. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-509-1> (accessed May 5, 2025)
10. Huliiev A., Chekaliuk V. (2024). Rol etyketu y dyplomatii v nalahodzhenni produktyvnoho partnerstva [The role of etiquette and diplomacy in establishing a productive partnership]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, 2, 140–145. Available at: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/1100/1016> (accessed May 5, 2025)
11. Dzhozef Nai: Yakshcho u susidiv Ukrainy rizne bachennia polityky, dosyt vazhko pidibraty shliakh, yakyy zatsikavyt vsikh. (2011) [Joseph Nye: If Ukraine's neighbors have different visions of politics, it is quite difficult to choose a path that will interest everyone]. *HLAVKOM*, 11 bereznia. Available at: https://glavcom.ua/publications/113741-dzhozef-naj-jakshcho-u-susidiv-ukrajini-rizne-bachennja-politiki-dosit-vazhko-pidibrati-shljah-jakij-zatsikavit-vsih.html#google_vignette (accessed April 26, 2025)
12. Drach V. (2024). Kulturna dyplomatiia v umovakh hlobalnoho rozvytku suspilstv [Cultural diplomacy in the context of global development of societies]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv: naukovyi zhurnal*, № 2, 33–38. DOI <https://10.32461/2226-3209.2.2024.308270> (accessed April 26, 2025)
13. Zelinska O. (2023). Dyplomatychnyi protokol yak politychnyi instrument suchasnykh mizhnarodnykh vidnosyn [Diplomatic protocol as a political instrument of modern international relations]. *Aktualni problemy rozvytku rehionalnoi ekonomiky*, 1 (19), 46–54. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.1.19.46-54> (accessed May 5, 2025)
14. Mahda Ye. (2021). Miaka syla, poniattia [Soft power, concept]. *Entsyklopediia istorii Ukrainy : Dodatkovyi tom. Knyha 1 : A–Ia*. Redkolehiia: Smolii V. ta in. NAN Ukrainy. Instytut istorii Ukrainy. Kyiv : Vydavnytstvo «Naukova dumka». 773 p. Available at: http://www.history.org.ua/?termin=m%27jaka_syla_ponjattja (accessed May 5, 2025)
15. Ostashova V., Lypii Ye., Pyvovar A. (2019). Sviashchennyi soiuz: peredumovy, stvorennia ta plany na vstanovlennia mizhnarodnoho pravoporiadku [The Holy Alliance: Prerequisites, Creation and Plans for the Establishment of International Legal Order]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, (4), 41–46. Available at: <https://10.36695/2219-5521.4.2019.05> (accessed May 5, 2025)
16. Parakhonskyi B., Yavorska H. (2024). *Rosiiska viina proty Ukrainy yak tryher zmin mizhnarodnoi bezpeky: bazovi naratyvy: analitychna dopovid* [The Russian War Against Ukraine as a Trigger for Changes in International Security: Basic Narratives: Analytical Report]. Kyiv : NISD. 49 s. (Seriia «Mizhnarodni vidnosyny»). DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS> (accessed May 5, 2025)
17. Parkhomenko-Kutsevil O. (2023). Teoretychni zasady formuvannia ta rozvytku voiennoi bezpeky Ukrainy [Theoretical principles of the formation and development of military security of Ukraine]. *Litopys Volyni*, (28), 367–371. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.28.53> (accessed May 6, 2025)
18. Petrov V. (2019). Kulturna dyplomatiia yak instrument protydyi hibrydnym zahrozam [Cultural diplomacy as a tool for countering hybrid threats]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*. Vypusk 1. P. 186–190. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2019.166904> (accessed April 25, 2025)
19. Pro Derzhavnyi Protokol ta Tseremonial Ukrainy. Dokument 746/202, 22 serpnia 2002 roku [On the State Protocol and Ceremonial of Ukraine. Document 746/2002, August 22, 2002]. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/746/2002#Text> (accessed April 23, 2025)
20. Rieznikov V., Koval Yu. (2024). Dotrymannia norm dyplomatychnoho protokolu ta etyketu yak skladova derzhavnoi polityky na suchasnomu etapi [Compliance with the norms of diplomatic protocol and etiquette as a

component of state policy at the present stage]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, 1 (64), 176–193. DOI: <https://doi.org/10.26565/1684-8489-2024-1-11> (accessed April 23, 2025)

21. Rozumna O. (2016). Kulturna dyplomatiia Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy. Analitychna dopovid [Cultural diplomacy of Ukraine: state, problems, prospects. Analytical report]. *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. Viddil humanitarnoi bezpeky*. 53 s. Available at: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-09/kultu_dypl-26841.pdf (accessed May 6, 2025)

22. Sydoruk T. (2014). Heopolitychne supernytstvo Yevropeiskoho Soiuzu i rosii u Skhidnii Yevropi [Geopolitical rivalry between the European Union and Russia in Eastern Europe]. *Studia politologica Ucraino-Polona*, Vypusk 4, 32–38. Available at: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0000279754> S. 32-38 (accessed May 6, 2025)

23. Sytnikov M., Kebuladze V. (2022). Yak vbyvaie rosiiska soft power [How Russian soft power kills]. *Ukrainer*, 27 bereznia. Available at: <https://www.ukrainer.net/rosia-vbyvaie/> (accessed May 7, 2025)

24. Smorzhevska O. (2022). Soniasnyk: nove osmyslennia staroho symbol [Sunflower: a new interpretation of an old symbol]. *Spivy Zemli: biolohiia ta ekolohiia v literaturi ta kulturi. Materialy Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii, Berdiansk, 22–23 veresnia 2022*. Red. kol. Novyk O., Kharlan O. Berdiansk : BDPU. P. 216–219. Instytutsiinyi repozytarii Berdianskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet. Available at: <https://dspace.bdpu.org.ua/items/80d22b76-f562-4faa-8601-faf29cf84371> (accessed April 24, 2025)

25. Fedchyshyn S. (2016). Porushennia dyplomatychnoho protokolu v konteksti dystsyplinarnykh prostupkiv pratsivnykiv dyplomatychnoi sluzhby Ukrainy [Violation of diplomatic protocol in the context of disciplinary offenses of employees of the diplomatic service of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Yurysprudentsiia*, 21, 46–49. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2016_21_13 (accessed April 25, 2025)

26. Tsivaty V. (2011). Zovnishnia kulturna polityka Ukrainy: formy, pryntsypy, stratehii rozvytku (1991–2011 rr.) [Foreign cultural policy of Ukraine: forms, principles, development strategies (1991–2011)]. *Mizhnarodni zviazky Ukrainy: naukovy poshuky i znakhidky: zbirnyk naukovykh prats*. Kyiv : Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 20, 80–93. (in Ukrainian)

27. Tsivaty V. (2014). Publichna dyplomatiia: tradytsii, trendy ta vyklyky (dosvid i priorytety dlia Ukrainy) [Public diplomacy: traditions, trends and challenges (experience and priorities for Ukraine)]. *Zovnishni spravy*, 6, 32–36. (in Ukrainian)

28. Tsivaty V. (2022). Iberoamerykanska model dyplomatii ta mizhderzhavnyi dialoh u rehioni Latynskoi Ameryky ta Karybskoho baseinu: instytutsionalna istoriia, hlobalizatsiini protsesy i zovnishnopolitychnyi vymir dyplomatychnykh praktyk Federatyvnoi Respubliky Brazylia [Ibero-American model of diplomacy and interstate dialogue in the region of Latin America and the Caribbean: institutional history, globalization processes and foreign policy dimension of diplomatic practices of the Federative Republic of Brazil]. *Ukraina-Latynska Ameryka: 30 rokiv spivpratsi, do 100-richchia z Dnia narodzhennia ukrainskoho vchenoho Yu.V. Knorozova: zbirnyk naukovykh prats*. Kyiv : KNU imeni Tarasa Shevchenka. 54–62. (in Ukrainian)

29. Tsivaty V. (2015). Dyplomatychni bytvy na yevropeiskii shakhivnytsi doby rannoho Novoho chasu (KhVI-KhVIII st.) i Videnskyi konhres (1814-1815 rr.): instytutsionalnyi final [Diplomatic battles on the European chessboard of the early modern period (16th–18th centuries) and the Congress of Vienna (1814–1815): institutional finale]. *Naukovyi pratsi istoriynoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*. Vypusk 44, tom 2, 43–49. 30. Available at: <https://old.istznu.org/page/issues/44/1605.ukr.html> (accessed May 1, 2025)

30. Tsivaty V. (2022). Dyplomatychnyi protokol i etyket mizhnarodnoi vvichlyvosti v mizhnarodnykh vidnosynakh i svitovii politytsi KhKhI stolittia: innovatsiinyi, istoriko-instytutsionalnyi ta polityko-systemnyi dyskursy [Diplomatic protocol and etiquette of international politeness in international relations and world politics of the 21st century: innovative, historical-institutional and political-systemic discourses]. *International scientific conference. Riga, the Republic of Latvia August 30–31*. 60-66. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-236-4-15> (accessed May 1, 2025)

31. Tsiurupa M. (2007). Poniattia «miakoi syly» derzhavy ta osoblyvosti yii zastosuvannia v suchasniï svitovii politytsi [The concept of "soft power" of the state and the features of its application in modern world politics]. *Naukovyi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen imeni I.F. Kurasa*, 36, 47–49. Available at: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001118240> (accessed May 5, 2025)

32. Shemaieva H. (2018). Mistse kulturnoi dyplomatii v mizhnarodnykh vidnosynakh [The Place of Cultural Diplomacy in International Relations]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury. Serii: Sotsialni komunikatsii*, 52, 71–79. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.52.125023> (accessed May 1, 2025)